

Izhaja 1. in 15. dne
vsakega meseca.
Rokopisi ne vračajo se.

Časopis zabavi i poduku.

Stoji na leto:
redom po 5 forintov,
izjemom po 3 forinte.

Štev. 1.

V Mariboru 1. januarja 1875.

Tečaj IV.

Pregled. Iz Shakespeare-ove tragedije „Romeo in Julija“. — Klarina. — Iz zapiskov slovenskega umetnika. — O našej zemlji. — Iz življenja amerikanske gospoje. — Stanje šolstva v srbskej kneževini. — Našim čestitim pisateljem! — Listnica.

Iz Shakespeare-ove tragedije: „Romeo in Julija.“

J. P.

Drugi čin.

Drugi prizor.

(Kapuletov ógrad.)

Rómeo. Zarastkom se smeji, ki ran nij čutil. —
(Julija se prikaže zgoraj v oknu).
Al' tiho! Koja luč se kaže v oknu?
Iztók je to in Jul'ja njéga solnce!
O vstani, lépo solnce; 'ztiraj luno,
Katéro bleđa vjeda vže zavist.
Ker jo v lepoti daleč prehitíš.
Ne služi dalje tej zavistnici!
Zeléno-bled je te Vestalke kroj,
Trapičam samo pristoji. Proč z njim! —
Gospíco mojo lej! Ljubézen mojo! —
Da ona zna, da je! —
Lej! govori. pa nič ne dé. — Kaj mar?
Okó jej govori, jaz dam odgovor. —
Presméł sem; meni góvor ne veljá. —
Izméd najlěpših zvézdic dve na nebu,
Drugám hitéči, nje očij prosíte,
Naj sijete, doklér se vrnete.
A bile tam oči, kjer zdaj so zvézde,
Svetlóba lic bi jih osramotila,
Ko solnce lěščrbo; leskét žarkóvja
Iz nje očij zasúl bi se po nebu;
Vzdramila ptico ptica bi v osupnji
Ter zrla témno noč kot dneva svit. —
O glej! kak lice v roki jej sloni!
O! da sem rokavica roki tej,
Dotikajóča lic se!

Julija. Ah!

Rómeo. Govori!

Govóri dalje, ange'jček, bliščéč
Tak' blážno to noč sim dol' na mē,
Kak' sel kriláti dol' z nebes obóka
Na strme, v vis obrnene oči
Človéka, z glavo sklónjenega v zad,
Da zre za njim, kak' po oblákih lenih
Se spína skoz zrakóvje bočno.

Julija. O Rómeo! zakáj pak Rómeo?
Zatáji rod svoj, zvrzi to imé!
Če nočéš ti, prisezi pa ljubáv mi,
In jaz ne bom več Kapulétova.

Rómeo. (V stran.) Al' slušam dalje, al' čem govoriti?

Julija. Imé le tvoje moj je zóprnik;
Ti sam si sam ti, ne Montégovec.
Kaj znači Mónteg? — Ne rokó, nogó,
Ne láket, ne obráz, ne drugi del
Osóbe tvoje. Zóvi se drugače!
Kaj mar imé? — Kar roža zove se,
Enák dá vonj, a zval jo kakor god.
Tak' Rómeo; da se ne zove tak',
Vrednóst ohrani ípak, kojo imá,
I brez iména téga. Sleci je,
Ter zá-nje, ki ti slábo pristoji,
Vso méne iméj!

Rómeo. Beséda naj veljá!
O ljúbi me, i dam se z nova krstit';
Odslej več Rómeo se zvátí nočem.

Julija. Kdo si, ki túkaj v nóči plašč zavít
Poslúšaš góvor moj?

Rómeo. Z iménom enim
Ne morem ti naznánit', kdo sem jaz.
Imé, o sveta, meni samemu
Mrzí, zató, ker tebi ne zvoní.
Da v pismu je imám, raztrgam je.

Julija. Nij sto beséd mi vsrébalo uho
Iz téh-le ust, užé poznám jih glas.
Al' nisi Rómeo, Montégovec?

Rómeo. Nijédno teh, če eno nij ti prav.

Julija. Kak' prideš sim? Povédi, in zakáj?
Visók je zid in težko vzpleže se.
Pomisli, kdo si; ti bi izgubljen bil,
Bratráncevojim da te najde ktéri.

Rómeo. Vzletél sem sim na krilih ljubavi.
Ljubézni sip ne spláši ne zidovje.
Kar óna more, skuša nje pogúm.
Zató bratráncevoj ne bojim se tvojih.

Julija. Če te uglédajo, vzmó ti život.

Rómeo. Oh! bolj nevarne tvoje so óči mi,
Bratráncevoj nego méči. Zri prijazno.
In njih besnóbe se mi báti nij.

(Dalje prih.)

Klarina.

Izvirna novela. — Spisal J. Savinjski.

Kedar se sliši, da je stari general X., ki je užé pod princem Korlom za „zastavničarja“ služil, v osemdesetem ali devetdesetem letu svojih dnij óči za vselej zatisnol, izkličé marsikdo: Je-li mogoče? Kakor da davkarski ured in pa zavidni sosedje ne bi bili užé zdavna in težko njegovega „konca“ pričakovali. Kedar mladega kupca Vatlarja vržejo črez prižnico, vprašajo se stare device začudjene: Jeli mogoče? Kakor da je res čudno, če stari Vatlar, ki bi se s svojim prislužkom rad užé v pokoj podal, sinu bogato nevesto priskrbil, da se njemu samemu nij treba ločiti od plešnivih šmarnic, ter v ta namen pridno obiskuje tovariša Cukrarja, da svojemu sinu izpohodi mlado Amalijo, in da se ženitev brž s prvim snegom izvrši. Tem bolj čudežno se vé da bi se godilo, kedar stari general kakor drugi bog Mars ne bi umrl, a mladi Vatlar lepo in bogato Amalijo ne bi hotel za ženo vzeti, ko bi mu jo Cukrar tudi ponujal. Ondaj bi zares smel vsaki vprašati: Je-li mogoče?! A da se v življenju res mnogo tega zgodi, pri čem bi človek po vsej pravici smel izklikniti: Je-li mogoče? to se na prvi videz zdi neverjetno, a izkušenec bode vsak pritrdil ter dejal: Nij večega romana nad življenjem samim.

Bilo je jeseni leta 1862. Na nekem kolodvoru južne železnice pričakoval je mlad, bled gospodič vlaka. Vreme je bilo prijazno, in tako je gospodič z drugimi potniki gor in dol hodil po drevoredu, ki je za kolodvorskim poslopjem zasajen. Vlak prisope, postoji, in iz vozov stopi precej velika množica potnikov, namenjenih večidel na drugo železnično črto, ki se na onem kolodvoru steka z južno železnico. Mladi mož se malo méni za prišlece; kedaj pa kedaj kakor nehote pogleda preko kolodvorske zagraje, potem pak nadaljuje svoje stopanje ter se šče globlje potopi v svojo zamišljenost. Na enkrat prihrupita dva gospodiča iz kolodvora na predvorje. Čaka ju užé voz s čilima konjema naprežen. Gospodiča skočita v kočijo, a med tem zagleda eden njiju našega bledega sprehajalca. Vesel se obrne iz kočije nazaj ter našega čakalca ogovori: „Zdravo! Mirko! Veseli me, da Te vidim. Čestitam Ti od srca“. — Mladi naš mož, Mirko, vzdramljen, kakor da je sanjal, pogleda kvišku, in

jedva spoznavši ogovornika odgovori: „Zdravo i Ti, Dragotin, odkoda in kamo?“ — Na čestitko nij nič odgovoril, kakor da je nij slišal. Mogoče pa je tudi, da jo je zatopljen v misli v resnici preslišal. A Dragotin zopet: „Vozim se k prijatelju, temu-le gospodu, na dom. Imam Ti čast predstaviti ga kot posestnika graščine B*, ter mislim pri njem ostati, dokler me ne požene, pristavi šaljivo in nasmejavši se. Graščak in Mirko se pozdravita, a Dragotin zopet nadaljuje: „A za čestitko ne dobom nič zahvale? Menim, da ta je več nego same hvale vredna! Prav od srca Ti čestitam; drži se hrabro; bati se nij ničesar!“ Mirko, ne hoté verjeti, da kdo drugi na svetu vé za njegovo tajnost, nego on sam, obrne govor na kupčijo, ktero ima prevzeti. Dobil je namreč poziv v neko mesto od udove svojega ravno umrlega prijatelja, in obrnovši čestitko na ta slučaj pravi: „K skrbi in delu je več potrpljivosti kakor sreče čestitati. Sej človeka ne čaka nego sitnoba; a prijatelju v hvaležnost rad i to prevzamem.“ — „Ti pošteno ravnáš“ reče na to Dragotin, „samó da moja čestitka méri na gospodično K1.* Ti me razumeš. Jaz ponavljam, da Ti čestitam; stvar bode, kakor sem povsod slišal ne enkrat, gotova“. — Lahna rudečica polije zdaj Mirka, a predno zopet odgovori, podá mu Dragotin desnico, tudi tuji graščak, ki je med pogovorom Mirka opazoval, stisne mu roko; kočijaš pošikne konje, in voz oddrda med pozdravljenjem onih treh oseb, ter v kratkem izgine Mirku izpred óčij. Temu pa je bilo pri srcu kakor človeku, kojemu je kakova dragocena stvar v izgubo prišla. Da se njegova tajnost tako óčito razpravlja, dirnolo ga je početkom neugodno; zdelo se mu je, ko da je z njo tudi vsa sreča in vsa njena blaženost izginola ter kdo tuji se je polastil.

Mirko, s katerim smo se površno seznanili, bil je mladenec kakovih dva in dvajset let, postave srednje, a krepke, obraza bolj zatemnelega, okrogločelnega, iz katerega je razodevala se nekakova melanholičnost združena s kolerično drznostjo. Čela je bil visokega, a izpod njega je bliščalo dvoje črnih óčij, polnih strastnega izraza. Vsa noša in hoja bila mu je nekako umerjena; roke, noge, sploh ves život imel je mladi mož v svojej ostrej oblasti. To vse mu je dajalo prikaz neke močatosti, ki njegovim letom nij bila šče prikladna.

Mirko je bil nekega kramarja sin. Za mlada užé moral je óči v vaškej kramariji na roko hoditi; kajti „stari Kramar“ je bil mož silno delaven, strog v vsem gospodarjenju in malo prizanesljiv, drugače pa uljuden, pošten in sploh stare dobre korenine. Da bi tudi mladi Mirko, na kojega vzrejo in odgojo sta oba „Kramarjeva“ skrbno pazila, postal kramar, ali pa, če bode „palec dopustil“, tudi „kupec“, to se je pri starem Kramarju samo po sebi razumevalo. Se véda mati, bolj idealna, nežnejšim čutom udana ženska, želela je na tihem vse kaj drugega; nje srčno veselje je bilo, da bi Mirko postal enkrat delitelj svetih tajnostij naše vere. Ali pred očetom nij tega nikdar naravnost povedala, ampak po ovinkih in stranski. Nje odgoja pa je naravnost tija merila; kajti učila je sinka zaničevati te umazane zemske stvari, ki delajo srce trdo, dušo sebično, človeka nečutnega za to, kar edino daje človeku pravo veljavo: blagost srcá, poštenost duše in pobožnost mislij. Vsled te odgoje se Mirku tudi nij dal utajiti nekakov mysticizem, neka zamišljenost, koja je iz materinih nazorov in šče bolj materinih knjig v se posrkal.

Vendar okolnosti, močnejše nego vse namére matrine, presukale so Mirka v kupca, toda ne navadnega kupca, ampak takega, ki je gledé znanja kakor tudi čuvstvovanja visoko stal nad svojimi tovariši. Kajti je Mirko bil blag, rahločuten, da-si drugače premišljen in previden mladeneč.

Mirko je torej bil na potu, svojega umrlega prijatelja kupčijo v mestu T* prevzeti. Kakor na kratek oddihljaj in ob enem zavoljo poslovljenja bil je nekoliko dnij pri svojem strijcu, ki je nedaleč od onega kolodvora stanoval, na pohodih. Pričakuje pisem, kakor tudi zaradi razhoje obiskaval je vsaki dan bližnji kolodvor, kjer se je s prijateljem Dragotinom bil sešel.

Besede, koje mu je ta nekdanji njegov tovariš na uho prinesel, Mirku niso dale več pokoja. „Ali je tedaj vendar le istinito, da mi je Klarina naklonjena? Ali je to samo govorica starih šivalk klepetulj, izmišljajočih si iz same dolgočasnosti takovih „ljubeznih zgod“, da imajo kaj govoriti? In čestitka? More li tako gotova čestitka samó le mogoča biti, ako v stvari samej nij trohice resnice? In Klarina, se-li je morda res izrazila sama, kar se sicer z njenim nravom nikakor ne soglašá? — Prihodni dan mora ti vse to razkriti; tebi je usojen v srečo ali v zlo!“ — Tako je Mirko s kolodvora proti domu svojega strijca gredé sam pri sebi modroval. Uže se je bližal vasi in strijčevemu posestvu, kar šče enkrat obstane, da vse svoje modrovanje kakor v eden klopčič zviže, ter polutiho sam sebi, kakor tolaže se in srče, dene: „Ona sama mora se ti nedvojbeno izjaviti, predno oti-deš v daljni T*, koji ti ima biti ali prognanstvo ali pa kratka postaja k sreči!“

Vidno potolažen in ukrepljen v duši stopi pod strijčevo streho, ter spravivši svojo potno robo in poslovivši se od dragih strijčevih drugi dan zdrči v strijčevoj kočiji v mesto M*, kjer so domovali ondaj njegovi roditelji, preselivši se iz vasi P* v mesto za svojim ljubim sinom Mirkom, ki je bil do zdaj knjigovodja v enej najpoštovanejših kupčij onega mesta. —

Kdor je poznal mesto M* ondaj in zdaj, temu je znan veliki razloček, ki je po okolnostih in spremembi mej tema časoma nastal. Nij šče temu petnajst let, da je družbinsko življenje bilo v M* vse srčneje in srečneje nego sedaj. Obitelji bile so si večidel v rodu ali vsaj v svaštvu; krčemska in kavarnska življenje bilo je manj razvito, a tem bolj domače rodbinsko; modrovanje ljudij nij se, kakor sedaj, sukalo okoli edinega „zlatega“, ali holje rekoč, „papirnatega teleta.“ Med boljšimi prebivalci nahajal si pogostoma gostoljubnost, uljudnost, hrepenenje po izobraženju, vežbanje v umetnostih n. pr. v godbi, zaupljivost, zmernost v žitku in noši, veselost in neskrbno uživanje življenja. Vse mesto bilo je tako rekoč ena sama velika rodbina in vsaki prebivalec, tuj ali domač, bogat ali ubog, ako je le bil uljuden in izobražen, smel se je smatrati kot član te rodbine. Zdaj pa je materializem prešinol ves život; zdaj tudi tu človek le toliko „velja, kolikor plača;“ gostoljubnost je dobiti za težki denar, a srčnost, neskrbnost, radost je izginola iz vseh krogov in rodbin. Na mesto hišnega življenja stopilo je javno, krčemsko in kavarnsko, a veselje, razve pri vrčku piva, celó nij več. Ves ukus je postal nekako oduren; čut ljudstva je zdivil, in lepo je samo to, kar nese dobiček ali pa čast, prave zabave ne najdeš več.

Ta prememba tolmači se najbolj iz tega-le preobračaja.

V onej polupreteklej dobi, o kojej smo ravno govorili, značaj mesta M* nij bil kupčijsk, ampak zemljedelsk. Mestjani, posebno starejši, bili so ob enem „purgarji“ in kmetovalci. Nekteri so celo za plugom in brano hodili; dandanes opravlja jih to delo uže jako malo. Največa skrb in največe veselje pa so imeli do vinskih goric. Okoli teh sukal se je ves hišni pogovor in vse delo. Kdor nij imel vinograda, nij se smatral za ravnopravnega. Pri vinogradih bilo je tudi vselej polno veselje; kajti ves letni, šče bolj pak jesenski čas bivala je ženska in otročja gospoda večidel „na gajih“, kakor se slovenski okoličan M*-a izrazuje. —

(Dalje prih.)

Iz zapiskov slovenskega umetnika.

Izvirno spisal Vatroslav.

Ars longa, vita brevis, artifex levis.

I.

Med sinovi proste narave.

Po dolgoletnem ukvarjanju s pedantnimi pravili risarstva in strogimi zakoni umetnosti želel sem si zopet iz otožne samote slikarske delavnice nazaj v materino naročje mile narave. Naveličal sem se bil publih umetljskih tvoril in mrtvih motivov ter hrepenel po živih, čutečih predmetih. Mrzle, tašte boje so se mi pristudile in nestrpljivi duh ter-pentinovca in raznih slikarskih firnežev mi je vse živce pre-dražil; čutil sem na duhu in telesu potrebnost razvedrenja in kretanja po svežem zraku. Nevoljen vržem čopiče in pa-leto od sebe, postavim slikarsko stojalo z jedva začeto sliko vred tija v kot, zagrabim klobuk ter hitim iz mračnega zidovja ven v beli svet.

Urno krenem po ozkih ulicah doli proti mostu in ko-rakam čvrsto na vrh desnega podravskega obrežja. Od on-dod se še enkrat ozrem nazaj in — pred menoj, v tistem jutrnem miru leži raznolična gruča hiš — mariborskega mesta. In tam na izhodu, izza prijaznih gričev slovenskih gorice vstaja lep spomladni dan, katerega zlatorujni zor se po celi prirodi razliva; bistri valovi „deroče Drave“ pa les-kečejo v svetlem blešču jutranjega solnea in prijeten dih pom-ladne vonjave veje krog in krog.

Zamaknen v ta mični prizor obstojim nekoliko trenu-tkov in občudujem blagodejni utis te krasne okolice. Spo-minam se srečnih dnij, koje sem prežil tū na cvetečem obrežju bistré Drave; skoro mi je žal oddaljiti se od priljubljenega torišča nedolžnih mladostnih igrač: hočem se povrniti nazaj v mesto, — kar zazvoni z visokega zvonika brona milo-glasni don in me predrami iz sladkih sanj. Naglo mi pride na misel vse trpljenje in vsa nadloga, kar sem je v tem mračnem zidovju prestal in polasti se me neka neizrekljiva groza pred sivim kamenjem teh plesnivih zidin, med kate-rimi sem tako rekoč na duhu in telesu ohromel. Urno se obrnem, vzkliknovši z Levstikom:

„Za mano ostani, o mesto!

Z veselo te dušo pustim;

Čez travnik, čez polje in cesto

Od griča do griča hitim“,

ter jo zavijem dalje iz mesta po bregu Drave.

Globoko pod menoj šumi po tihej dolini bistro valovje deroče Drave, na koje cvetočem obrežju stoji Maribor. Ko se tija doli proti izhodu ozrem in po zelenih holmeih bele cerkvice v sinji zrak moleče gledam, polasti se me neizrečeno hrepenenje po krasnej domačiji; željno stegnem roké proti ljubljenej pokrajini ter vzkliknem navdušen:

„Bodi zdrava, domovina!
Mili moj slovenski kraj;
Ti prekrasna, ti edina,
Meni si zeméljski raj!“

Ko takó brez namena in ne vedoč, kam bi se obrnol, tija po obrežju Drave blodim, ugledam gručo plavičarjev, ki se ravno na odpláv pripravljajo.

„Prijatelji, kam ste namenjeni?“ je ogovorim.

„Kamor nas valovi Drave nesó“, mi odgovore krepki veslarji.

„Je-li bi me hoteli vzeti soboj?“ je vprašam.

„Če znate kaj plavati, ste nam dobro-došli; sicer Vam ne moremo dati poročstva za Vaše življenje!“ reče mi star Pohorec.

„Kar se tega tiče, bodite brez skrbij: nijsem tako vodoplašen“, odgovorim mu smijoč se, kar se priprostim a dobrosrčnim plavičarjem jako dopade in prijazno mi podajo roké. —

Vesél skočim z zelenega obrežja na plavico in čez nekaj trenutkov odrinemo. Naša „ladija“ je velika, iz dolgih dreves zvezana in z veliko gromado raznih desek naložena plávicá, katero šest krepkih možakov z dolgimi vesli vódi. Razve veslarjev nahajajo se še trije drugi možje na „brodu.“ Na sredi plavice sedi širokoplečast, dobrorejen hrust, kateremu se vidi, da je „kormanuš“ in poveljnik plávičin. Poleg njega stoji visok, tenkostasen mož, ki je — kakor sem iz njujnega razgovora posnel — zet in družnik plavičinega posestnika; in na sprednjem koncu plavice sedi mlad človek, z veliko harmoniko v rokah, ki se milo ozira zdaj po levem, zdaj po desnem obrežju Drave. Jaz se vsem zadaj na skrajni levi ogelj plavice in gledam mičen ples valovčkov, krog plavice marljivo pljuskaajočih. — Lahno plavamo po bliščečem vodovju jaderno tekoče Drave, mimo raznoličnih hiš mariborskega mesta, med cvetočim obrežjem. Hladna sapa nas obveja in sinje nebo se z visočine ozira v čistem zrcalu bistre reke. — Še enkrat ozrem se nazaj na mestna poslopja in se čutim srečnega, da sem prost in rešen ostudnega mestnega smradu in da se nahajam zopet v blagem naročju matere narave.

In ko izpod ponosnih obokov železničnega mosta tija doli proti Melju splavamo, prime spredaj sedeči mladenec za harmoniko in — sladkodoneči glasovi razlijejo se iz skromnega inštrumenta, ter svoje ljubeznive melodije pridružujejo šumečemu pluskanju valóv. Zamaknen poslušam miloglasni don sladke harmonije; rajska milina te glasbe me prešine z neizrekljivo slastjo; mlado sice mi igra radosti v prsih in strmeči duh povzdiguje se na lahnih perotih živahne domišljije v jasne višave neznanih svetov: mine me bridkost svetovnega gorjá in pozabljena je zemska nadloga. —

Takó plavamo doli po bistrem valovju deroče Drave mimo sv. Petra, ob znožji prijaznih, z vinsko trto ovenčanih gričev, ki se tu na levem obrežju dvigajo; mimo sv. Martina, nad katerim mogočni Kačnjak v sinje nebo

štrli in se kot starodavni stražnik po blagoslovljenej slovenskej zemlji ozira. Od obeh strani pa nas pozdravljajo lične, na zelenej trati med košatim sadnim drevjem stoječe hišice.

Naši plavičarji imajo na brodu celo zalogo raznega živeža: prokajene krače, klobase, tečen domači kruh in dobro vino ter priredjujejo celo gostovanje, h kateremu tudi mene povabijo. Ker ima Drava na tem mestu prostorno strugo in jeno valovje mirneje teče, razve tega pa tukaj nij nevarnih pečin, — prepusté veslarji tek plavice valovom in posedemo v krogu ter si, prijazno med seboj kramljaje, veselo napivamo, da čaše prijetno žvenkljajo.

Plavičarji so borni pohorski drvarji, robatega vedenja, a trdnega značaja in krepke postave, sploh prav pošteni, odkritosrčni in dobrodušni ljudje. Njih borna raševnata obleka odlikuje jih pred vsemi tukajšnjimi deželani. Tudi po svojem narečju se od ostalih Slovencev razločujejo: Pohorci izgovarjajo namreč *o* sploh kot *a* ter pravijo: „dáro“, mestu: dobro. —

Takó v prijaznem krogu na plavici sedimo in lahno po bliščečej vodenej planoti plavamo. Samo oni mladenec s harmoniko sedi tih in nem med nami; a ravno zaradi tega bi rad slišal skrivnosti njegovega življenja ter sploh kaj zvedel o njem. Neki skrivni mik me je vlekel k njemu. A vendar se mu nijsem upal bližati, nego obrnil sem se do poveljnikovega zeta ter ga vprašal, kdo je ta mladi človek. Ta mi pove, da je z njim v rodu in da je imel ljubico, ki ga je neizrečeno ljubila, pa da so ga roditelji silili drugo vzeti, kar je njo takó zažalila, da je pred pol letom umrla. In od tega časa blodi mladič okrog in je vedno otožen ter ga nič na svetu ne veseli ter nikjer ne najde miru. Edino tolažilo mu je še — harmonika, katero vedno seboj nosi.

Globoko v srcé mi je segnila ta kratka a žalostna povest njegove osode in ginjen opazujem ubogega mladenca, ki zamišljen na robu plavice sedéč na svojej harmoniki fantazuje žaloglasno melodijo: „Tam za goro zvezda sveti...“ V srce se mi smili krasen mladenec, kojega je tmoglavost starišev nesrečnega in za življenje nesposobnega storila; a naglo zadoné iz harmonike krepki akordi Jenkove davorije: „Naprej zastava Slave!“, kar naše plavičarje z živim ognjem domoljuba prešine, da navdušeni zapojejo: „Na boj junška kri!“

Iz te situacije nas predrami krasen prizor: pred nami, od večerne zore obsijan, blišči — starodavni ptujski grad in polagoma vstaja iz večernega mraka sivo zidovje rimljanskega mesta, Ptuj.

Tu so morali naši plavičarji krepko veslati, da se strmega pečevje, ki na tem mestu izpod vode štrli, izognejo. Med tem, ko so enej nevarnosti ušli, dobitela jih je druga: vsled prekrepkega veslanja splavala je plavica preveč na stran in je trčila v mostni jarem in bi se bila skoro razbila, ali je samo obtičala. Po dolgotrajnem naporu se je plavičarjem vendar posrečilo, plavico oprostiti in jo v zavetje spraviti; jaz pa sem šel po mestu in ogledoval zatemnele ostanke nekdanjega rimljanskega veličastva. A nij me zanimalo denes to starodavno kamenje, kakor druge krati in povrnem se nazaj v gostilno. —

Drugo jutro na vse zgodaj zapustimo Ptuj in plavamo dalje proti izhodu. Bilo je krasno pomladansko jutro in vsi smo nekako ginjeni in okrepčani. Plavičarji prepevajo ve-

sele pesmi in kramljajo med seboj; jaz pa občudujem mično podravsko obrežje ter se radostno oziram po krasnej okolici. Pred nami se razgrinja lep razgled na izhodno stran, a na zapadu dviga se v sinji pajčolan zavito mogočno Pohorje; od juga pa nas pozdravlja strma donačka gora, Macelj in Ivančica; tu na desnem obrežju Drave stojé haloški griči in tam na severnej strani leži rodovito polje, za katerim se krasne slovenske gorice razprostirajo.

Urno plavamo med zelenimi, z visokim topolovjem in košatim vrbovjem obraščenimi otoci, ki tukaj Dravo v več panog delé. Tu na desnem podravskem obrežju dviga se na strmi pečini ponosni grad Borel; zadaj na prijaznem hribu cerkva sv. Ane, podružnica sv. Barbare v Halozah, in dalje proti iztoku stoji na zelenem griču zavrčka cerkev in druga lična poslopja z dvori.

Ob pol desetih dopoldne priplujemo do Ormuža. Neka skrivna moč me vleče tukaj na suho. Poslovim se od vrlih plavičarjev, ki veselo tija proti Varaždinu veslajo. Radostno korakam potém navkreber proti Ormužu, odkodar se mi razgrne krasen razgled po lepej dravski ravni tija do Varaždina, za katerim se mogočno gorovje vzdiguje.

(Dalje prih.)

O našej zemlji. *)

Dr. Križan.

Zemlja je naša največa dobrotnica, ker ona naplačuje trud marljivega polodeljca, podaje vsem živalim te ali one podobe potrebne jim hrane, redi zelišča, ter čuva v svojem krilu rodu človeškemu največe zaklade. Zemlja je naša ljuba mati. Kajti nas ona vzame tudi takrat, ko se nas vse izogiblje, kedar smo namreč umrli, v svoje ljubo naročje podavajoč nam lahki sen. Take in enake misli vzbujajo opazovanje naše prelepe zemlje.

Ljubi čitatelj! Morebiti še o podobi in veličini, o potih in o gibanju naše zemlje in o njenem ozračju nisi še ali dosti slišal ali slišano tudi dobro premišljeval. V dopolnjenje tvojega poduka o tem podajem ti dobrovoljno te-le vrstice.

Zemlja, na ktorej prebivamo, je največa in edina premičnica (planet), katero mesec spreva. Da bi iz kake daljave zemljo opazovati mogli, izgledala bi okrogla in svetla kakor mesec.

Podobo zemlje spoznati so želeli že najstarejši narodi. Stari grčki modrijan Anaksimander trdil je namreč, da ima naša zemlja podobo valja (valjca) in Thales je menil, da je ona velikej plošči slična. Znanost pa nas danes uči, da je naša zemlja okrogla, in ta okroglost spoznala se je iz sledečih prikaznij:

1. na morju vidimo najpoprej vrh približavajoče se ladije, in čem bolj se ladija približuje, tem bolj se ona na obzorje**) podiguje, in tem vekši del je tudi viden;

*) Da-si ta spis mnogo užé znanega sodržuje, ipak prinaša to v tako jasnej in temeljitej besedi, da si takovih spisov prav mnogo želimo. Ured.

**) Ona vodoravna ravnina, katera vidljivi del nebeške kroglice od nevidljivega loči in njo človek pregledati more, zove se obzor (obzorje). Pis.

2. da bi naša zemlja ravna plošča bila, opazili bi vsi nje prebivalci nebeska telesa na enkrat na obzorju; ali ker je okrogla, zato v iztočnih deželah ona poprej izhajajo; ravno zato je na iztoku mnogo preje dan;

3. pomrknjenje meseca, katero, kakor nas zvezdoslovje uči, senca naše zemlje vzrokuje, je okroglo, kar ne bi bilo, da naša zemlja ne bi okrogla bila;

4. potujemo li od juga proti severu, zapazimo, da nam znane zvezde na jugu zapadajo, a nove na severu vzhajajo, in da se tedaj višina zvezd menja;

5. potnik, kateri zmirom proti zapadu potuje, pride od izhoda na svoje poprejšnje mesto, kar predpolaga, da je enakomerno potoval;

6. pri merjenju višav opazilo se je, da črte iz prilično med seboj oddaljenih višav na zemljo potegnene niso soravne, ampak sotične;

7. vsa nebeška telesa, katera do zdaj poznamo in daljnogledni opazovati moremo, imajo okrogle podobe; torej je verjetno, da tudi naša zemlja mora okrogla biti. —

Potegnimo si kroz sredino te okrogle podobe naše zemlje od juga do severa črto, onda imamo os zemlje, ker se ona okoli te črte vrti. Oba konca te osi zoveta se skrajnika — in to južni in severni skrajnik. Mislamo si dalje ravno v sredini od juga in severa to okroglo našo zemljo od iztoka k zapadu črtô opasano, onda dobimo ekvator ili polutnik naše zemlje.

Moč, katerô naša zemlja druga telesa na-se vleče, zovemo težnost. Ta privlačna moč, kakor se je nihalom sekundnim (to je tako dolgim nihalom ure, katero za čas ene sekunde samo en nihaj svršuje) dokazalo, nije na vseh mestih zemeljske površine enaka, ampak je na ekvatoru najmanjša in proti skrajnikom vse vekša. Iz veličine te težnosti na različnih mestih zemlje more se tedaj tudi njena podoba spoznati in opazovanje veličine te težnosti uči nas, da ima naša zemlja okroglo podobo.

No naša zemlja nije popolnoma okrogla, ampak na skrajnikih, kakor je to Newton najpopreje trdil, sploščena. Da bi namreč zemlja popolnoma okrogla bila, morale bi vse črte kroz njeno sredino idoče (to so preméri) enake biti, ali tema nije tako. Premer skrajnike spajajoči je menjši od premera spajajočega dve točki ekvatorja. Sploščenost zemlje znaša, kakor se je merjenjem pokazalo, po Bessel-u $\frac{1}{299}$ in po Clarke $\frac{1}{285}$. Površje zemeljsko pa znaša po Bessel-u 9,261.238 štirjaških milj, in njeni objem (obseg) 2.650,184.445 kubičkih milj.

Mislil bi si morebiti kdo, da zemlja ne more okrogle podobe biti, ker višave gor tega ne dopuščajo. No višava najviše gore znaša jedva 27.000 čevljev, a to je glede na velikansko površje zemeljsko tako malo, da je brez vsakega dojema (upliva) na nje podobo.

Uže radi shodnosti (skladnosti) je okrogla podoba nebeških teles najboljša; kajti kakova nepravilnost bi to bila na zemlji glede na njeno gibanje, razsvetljenje in gretje i. t. d., da bi ona imela podobo, recimo kocke! No shodnost nije niti naravna moč niti zakon, utegne mi prigovoriti poznavalec narave! In tudi prav ima, ker tudi pri stvarjenju okrogle podobe naše zemlje delovale so naravine moči. Vsem tvarinam pripadajoča privlačna moč dala je namreč zemlji okroglo podobo.

Podoba naše zemlje priča nam, da je prvobitno nje stanje (bivstvo) ognjeno-tekoče bilo. Sploščenost naše zemlje uči nas namreč, da je sredobežna sila (t. j. ona moč, katera se vrtenjem proizvaja, in si prizadeva dele vrtečega predmeta od osi oddaljiti) edino takrat mogla dele naše zemlje od njene osi oddaljiti, kedar je njihovo stanje tekoče bilo. Ognjeno-tekoče nekdanje stanje naše zemlje pa spoznavamo tudi iz tega, ker nje notranji del še je dandanes ognjeno-tekoč, med tem ko jo od zvonaj obdaja samo skorja, ki se je strdila. Da še dandanes v notranjosti zemlje vreje in gori, učijo nas razni prikazki, kakor n. pr. potresi, ognjene gore in neprestano iz zemlje izvirajoča topla voda. Poskus našlo se je dalje, da proti sredini zemlje toplina raste za vsakih 100 čevljev za eno stopinjo. Če tako tudi v globokejših delih zemlje, do katerih do zdaj priti nij bilo mogoče, raste njena toplina, mora 8 do 10 milj globoko že taka vročina biti, da se vsa nam znana telesa topè.

To omenjeno prvobitno stanje naše zemlje potrjuje nam spoznanje solncea. Solnce namreč še je dandanes ognjeno-tekoče telo; ker pa je ono 320.000krat večje od naše zemlje, nije moglo tak hitro razhladiti in strditi se, kakor njegova malhena premičnica, naša zemlja.

Ognjeno-tekoče stanje zemlje spoznalo se je slednjič tudi iz preiskovanja zemlje same.

Ko še je rod ljudski (človečki) na tako nizkej stopinji izobraženja stal, da še nije umel pismom preteklosti biležiti, storila je to za-nj narava (vse kar čutili čutimo ali spoznavamo, zovemo vnanim svetom ali naravô). Narava namreč je ona velika knjiga, v katerej nam je prvobitno stanje naše zemlje zabeleženo in ohranjeno. Mnogo in premnogo tisoč let moralo je preteči, predno je človek umel iz te knjige čitati. Skladbe pečin in zemlje so namreč oni zlati listi, na katerih nam je narava svoj razvitek zabeležila, in um človečki še je stoprav v novejših časih to pismo odpečatiti razumel. Neutrudljivi preiskovalci spoznali so namreč iz raznih skladb naše zemlje, da so pri nje stvarjenju naravne moči ognja in vode se udeleževale in sicer one dobé, ko je ogenj pred vodo svojo moč razvijal.

Da naša zemlja v svojem prvobitnem stanju ne bi tekoča bila, gotovo je, da bi takrat v nje notranjosti tvarina svojevoljno porazdeljena bila, in to bi vzrokovalo, da bi ona več središč imela. Ker pa ima privlačna moč zemlje v nje središču svoj sedež, zato bi nam po takem bilo težavno njeno veličino in podobo spoznati.

To omenjeno stanje naše zemlje vendar nije bilo prvobitno, ampak je postalo iz plinov, in ti plini, kakor nas Faye uči, postali so iz tvarine v svetskem prostoru raztepe. Vse premičnice in tudi naša zemlja so oddelki nekdanjega solnčnega obla. Francozki učenjak Laplace predrznol se je to najpreje trditi. Res je, da nijedno človečko oko te dogodbe videlo nije, ali nevtrudljivi preiskovalci našli so v novejših časih, da je solnce še dandanes ognjeno-tekoče, da se tvarine naše zemlje tudi v solncu nahajajo in da so vsa nebeška telesa glede svoje tvarine si v rodu. In pri premičnici Saturnu vidimo še dandanes, kakor nas zvezdoslovci učé, odločivše se obode ohranjene.

Laplace (glej Schoedlerja „knjigo prirode“) tako-le razlaga nastanje naše zemlje: „Vsa tvarina, iz ktere zdaj obstoji solnce z vsemi svojimi planeti, bila je nekdanj raztop-

ljena ko plin in razprostirala se je še dalje od našega najdalnjega planeta. Ta soparica bila je redkeja od prozornih megal.

Pretvorjenje začelo se je s tem, da se je sredina te neizmerne kroglice zgostila, da se je storilo jedro, koje se je po sodelavajočih močeh začelo vrteti in z njim vsa soparica. Njena kroglasta podoba morala se je zdaj vsled sredobežnosti na dveh krajih stisniti, nekako tako kakor leča. Dalje gosteče se notranje jedro vzrokovalo je čem dalje tem hitreje vrtenje, tako da je na zadnje sredobežnost preobladala ob kraju te plinove leče ter zunanji del odločila v podobi oboda. Ta pás dalje se vrteč po prejšnjem poti zgostil se je čem dalje bolj, povil se v samostojno kroglo, in postal je prvi planet. Jedro pa se je čem dalje bolj gostilo in vsled tega prihajala je hitrost vrtenja čem dalje večja; tako so se obrobki zaporedoma trgali in iz njih so postajali drugi planeti, katerih zdaj 140 poznamo.“ (Dalje prih.)

Iz življenja američanske gospoje.

J. Pajk.

Našim gospojam se očita, da brezskrbno živé. Jaz s svoje strari bi jim rad to želel, kajti sem šče toliko galantnosti si v zakonu vedel ohraniti, da ženam vsega najboljšega na svetu želim, posebno pa brezskrbnosti in prostosti od nadležnih sitnob vsakdanjega življenja. Koliko bolje nego našim godi se pač na primer orientalskim ali pa celo američanskim gospojam! Se vé da orientalké morajo zelo krhke stvari biti, ker jih možje tako skrbno pred solncem (in menda tudi luno) v „kavezih“ čuvajo. Tudi z gospodarstvom si orientalkam nij treba beliti glavé; sej pridni mož z jerbasom pod laktom zelenje in drugo kuho na trgu namestu žene za svoje ognjišče nakupuje. Da! tudi Lahinjam nij se pritoževati na njih može. V Bologni n. pr., v Ferrari itd. tudi mož opravlja in preskrbljuje kuhinjo z vsem potrebnim. Ali kaj je vse to v primeri k američanskej lédi (gospoji)! Ta nij kot orientalska ptica v kavezu držana niti v hišo zaprta kakor Lahinja; nego ona je prosta, svobodna, sama svoja kakor ptič, ki prosto leta in se vseda, kamor ga veseli.

Dan se béli; solnce uže stoji za možá visoko; navadnim umrteljnikom je čas vstajati. Moja američanska lédi pa šče ne čuti nagnenja k vstaji; ona se pod mušno mrežo, kakoršna je v južnej Ameriki navadna, na drugo stran obrne; kajti je tako srečna, da nema sitnih moskitos v tovaršiji, ktere bi jo drugače pač neusmiljeno iz postelje izpodile.

Zató pak se vzdigne nje mož iz ležišča. Ta si obleče suknjo, nadene klobuk, pa hajdi! z ročnim jerbasom na tržišče, po želji in povelju žené nakupovat za obed in večerjo, ali kakor se po američanski rado pravi „nakupovat za ženo“.

Črez eno uro časa vrne se mož nazaj, a njegova zvesta soproga ne, da bi mu morda s kavo postregla, ampak čuva šče dalje svojo zvestobo v mehkej blazini. Torej mu ne ostaje drugo, nego da on zaneti ogenj, da pristavi vodé za kavo in da priredi zajutrek. Večkratno opravljanje tega posla dalo mu je uže nekako izurjenost v tem; kava in smetana se mu po sreči skuhata, in njegova lédi čuti se uže dovolj naspa-

no in krepko, da more ponujeno taso kave pod svojo mrežo sprejeti in použiti.

To jej pa dá šče toliko moči, da se upa brez nevarnosti iz postelje stopiti. Ona torej vstane. Ali voda jo grize, ker je mrzla. Zato jej ne diši vselej umiti si z njo vrat, prsi in obraz, čeravno je voda zastana in je bila ne menda iz kakovega studenca zajeta, ampak iz šterne ali kakove luže. Ali veli obraz mora drugo lice dobiti. To stori tudi fajta (šminka) ali lažljiva boja, rumenkasta in belkasta, s kojo se previdno napraši („powder“). Lasi jej razčeše in vredi dekla, ako jo imata; če ne, pa zopet blagi mož.

Zdaj se lahko opravi. Ako ima nogavica kakov pomanjkljaj, v podobi luknje, treba jo samo niže potegniti, da se otolina v črevljič skrije. Črevljiči, da jih nij treba svetliti, napravljeni so iz cajga ali pa laka. Zdaj je tedaj opravljena. S temnim čelom pogleda zdaj, kje je najpotrebnejšega dela. Ako je pri volji, pogleda celó v kuhinjo k dekli ter napové, kaj bi za obed rada jedla. Ker z rastočim dnem tudi moskitos silnej in sitnej postajajo, vedno nosi pahalico (Fächer); da si nežno telo ubrani.

S tem delom pak se ledi silno utruji; zato se spusti v zibalski stol („rockling-chaire“), da si trudne ude izpočije, se ziblje v stolu in si s pahalico zdaj na desnej, zdaj na levi strani obraza sapice dela. Zdaj pa zdaj vzame tudi po kojoj lepo vezano knjigo ali pa novine v roko.

Ura je tri. Vse jedi, kar se jih ima za obed použiti, postavijo se na enkrat na mizo, in kdor je povabljen, segaj, kamor znaš in moreš po ameriške poslovice: „Help your self“ (pomози si sam)!

Po obedu se ledi pelje iz doma, ali v lastnej kočiji ali pa v najetej, katerih je po ameriških mestih na množ in izbiro. Hoditi na sprehod je pretruditeljno.

Kedar pride zopet nazaj, treba se preobleči, ali vselej fino in lepó. To stori ona prav po besedi: „iz ene obleke v drugo stopiti“, kajti obleka jej tam na tleh obleži, kjer se je slačila. Ako ima hišinja pri roki, ondaj to spuščanje na tla nema kaj pomeniti; drugače se vé da je, kedar take hišnje nij. Ondaj slečena obleka tudi po več dnij na tleh praznuje. Se vé da niso vse ledi enake; da pa je pri večini taka, to je dognana istina.

Iz tega se vendar očito kaže, da se ameriške ledi bolje godi, nego naše. Ali zavoljo tega smemo mi možje brez strahu biti, da bi ta ameriška šega morda tudi naših dam spačiti utegnola. Mi preblago mislimo o naših lédih in vemo, da pri njih slabi ameriški vzgledi nič ne opravijo. Tudi se z nekakim samoljubnim ponosom zanašamo na to, da je našim gospojam na mnenju njenih mož več ležeče nego transatlantiškim na mnenju svojih. Tako pak smo šče jako oddaljeni od odsvetovanja ženitvij; temveč menimo, da smemo mi srednje-evropejci s svojimi ženami šče precej zadovoljni biti, in celó tedaj, ko bi nam res šče usojeno bilo jerbašček ali košarico na njih mestu pod laktom nositi.

Stanje šolstva v srbskejš kneževini.

J. Pajk.

Srbska kneževina ima razve vojinskih šol samo eno više učilišče, licej v Belgradu. Ta se nikakor ne more mériti s kakovo univerzo, nego je učilišče sredi med našo gimnazijo in tehniko ali univerzo stoječe. Belgradski licej šteje tri odrede ali fakultéte: juridički, filozofički in tehnički. L. 1873 brojil je ta licej 196 slušateljev in 16 profesorjev. — Duhovničko belgradsko semenišče je od njega oddeljeno ter samosvoje učilišče. Ono ima dva razdelka: enega za domačine, drugega za inostranne slušatelje. Vseh slušateljev je istega leta šteló 286. — Gimnazij s šesterimi razredi šteje Srbija dvoje: v Belgradu in Kragujevcu; nižih gimnazij pak pet, in to dvoje v Belgradu, troje pa po drugih mestih (v Negotinu, Požarevcu in Šabcu). V vseh teh gimnazijah predavalo je 31 učiteljev a slušalo 594 učencev. — Viša realka je edina v Belgradu z 8 učitelji in 98 učenci (l. 1873); nižih realk pa je v Srbiji 10 z 41 učitelji in 459 učenci. Belgradska realka šteje 4 razrede, vse niže realke pak po 2 razreda, samó da ima to število razredov povsod na 4 narasti. V realkah je zevsema bilo istega leta 557 učencev. — V Belgradu je tudi viša dekliška šola (uže od l. 1863); obiskuje jo 288 učenk, ktere vse imajo namen, učiteljice postati. — Jako imeniten zavod za Srbijo je učiteljsko obrazovališče v Kragujevcu (od l. 1871). Ovo je neka vrsta odgojiščnega zavoda ali semenišča; kajti dobivajo pripravniki tam na državne stroške stan in hrano proti zavezi šestnega državnega službovanja. — Selskih šol bilo je koncem leta 1873: 507; 458 za fante, 49 za deklice. Razve teh občeobrazovalnih učilišč ima Srbija poljedeljsko in gozdarsko učilišče v Požarevcu. — Privatnih šol je v Srbiji razmeroma malo: 13, v Belgradu. — Da tako malena država kakor srbska, zmaga toliko troška na šolstvo, — 868 483·6 frankov na leto — izmislila si je posebni načrt, po kojem nabira potrebna sredstva. Ustanovila si je namreč Srbija posebni šolski zaklad (fond), v kateri mora vsaki Srbjin na leto po 1·6 franka vplačevati. Ta danak (davek) nabira in nalaga se kot glavica (kapital), od koje obrestov se šolstvo vzdržuje. Početkom l. 1874 znašala je ta glavica 2,955.157·2 frankov. Uprava tega zaklada spada v področje ministerstva prosvete in bogočastja.

Iz teh črtic vidi se, da Srbija na svoje duševno obrazovanje mnogo potroša. Ovržen je s tem ugovor, ka Slavjan sam sebi prepuščen ne bi skrbel za šolstvo in obrazovanje duhá. Ravno nasprotno je istina: primeroma baš slovanski narodi, — ako s o količko svóobodni (conditio sine qua non) — za ljudstveno obrazovanje raji in več izdajejo, nego zapadni narodi Evrope, Nemce ne izvzemši. Gledi v tem oziru tudi na hrvatsko in rusko šolstvo!

Z druge strani pak se pri opazovanju srbskega šolstva tudi vidi, da ono v prvej vrsti služi samó nižim in srednjim skladbam družtva, da Srbi svojo pozornost obračajo najbolj na položenje dobrega temelja občne izobraženosti naroda, da skrbijo tedaj najprvéje za izobraženje množine ljudstva. Pogreša se pak pri vsem srbskem šolstvu pravo središče, tako rekoč vrhovno duševno vodstvo, ktero bi luč prosvete iz sebe pošiljalo na vse kraje, t. j. popolne univerze. Višo izobraženost morajo si do zdaj srbski ukaželjni

mladiči iskati na tujih vseučiliščih po vsem svetu. Zahajajo v Pariz, Berlin, Zürich, Pešto, Beč, Petrograd itd. To je — ako se redoma godi — narodnej prosveti na škodo; kajti takovi elementi naroda, premda svetovno izobraženi, niso sposobni kot skladni činitelji ene države sodelovati. Nazori onih dežel, v kojih se srbski mladiči izučujejo (kot juristi, medicinarji, filozofi, tehniki, oficirji), so si v vsakem oziru prenavzkrižni. A ta razcepljenost in neskladnost bode dotle trajala, dokler Srbi ne dobodo ali vlastnega vseučilišča na domačej zemlji ali — kar se nam v sedanjih okoliščinah zdi najpripravnejše — sorodnega in sosednega. Takovo pak je po vsej prilici „hrvatsko sveučilišče“ v Zagrebu. Da si ne sredi jugoslovanskih narodov stojé ipak ima imenovano vseučilišče takovih prednostij, kakovih niti belgradsko, zdaj, ne bi moglo imeti. Zagrebačko učilišče leži bliže izobraženega

zapada, nego Belgrad; ono svoje učebne moči lahko dobiva iz cele Avstrije po najnaravnejšem potu; ono tako rekoč spaja ciz- in translajtanske Slovence; ono uže zdaj, ko šče nij dopolnjeno — manjka šče stolice za nekoje predmete na filozofičkem in juridičkem fakultetu, in celi medicinski odred-belgradski licej daleč nadkriljuje. Poleg tega hrani Zagreb več učenega in učbenškega materiala — akademijo znanostij in umetnostij, muzej, razne zbirke — nego Belgrad. Za tega del bi Srbom priporočali, naj bi oni — otresši se vseh predsodkov — zagrebačko vseučilišče dotle smatrali kot svoje učeno središče, dokler si sami večega ne postavijo. Kajti je po mojem mnenju vsakako skrajni čas, da Srbi svoje učene moči koncentrujejo, bodi si na vlastnih domačih ali na najbližjih sosednjih tleh. Ondaj bode vse njih šolstvo dobilo nekakovo notranje jedro in izhodišče, kojega do zdaj šče néma.

Našim čestitim pisateljem!

Naš list si je naložil dvojno zadačo: obdelovanje belletrističnega slovstva in gojitev znanostij in umetnostij.

V prvi razdelek spadajo poezije, novele, povesti, sploh spisi zabavnega, lepoznanškega obsega; v drugi pa članki pripadajoči raznim vrstam človeških znanostij: povestniški (historični), zemljepisni, prirodoslovski, modroslovski, jezikoslovski itd. Sim spadajo tudi spisi o umetnostih.

Smér druge vrste naših spisov bode: upoznavanje našega občinstva z rezultati tega ali onega znanstva; torej ne priobčevanje težavnih, zamotanih in dolgotrajnih učenih preiskav in poskusov. In baš v tem se bode sedanja naša „Zora“ razlikovala od nekdanjega „Vestnika“. Mi želimo tedaj takih znanstvenih spisov, ki dajejo *sucus et sanguis* uže dognanih, barem za dognane smatranih in dogotovljenih znanstvenih pridobitvij. Isto velja o umetnostih.

Posebno pozornost naj gg. pisatelji obračajo na terminologijo, sploh na jezikoslovsko stran svojih spisov. Mi smo nakanili, baš zanemarjeno naše jezikoslovsko polje z novo pozornostjo obdelovati, prepričani, da sta beseda in rek dve neobhodno potrebni in dragoceni posodi človeškega mišljenja; ako ta posoda nij čista in pripravna, misel in znanstvo škodo trpi. Da se nam je v tem oziru na terminologije sorodnih nam narodov ozirati, osobito najbližnejših, tega nam nij treba na dolgo dokazovati; kajti je baš v tem edinost nujna.

Gospode, ki se nabiranjem narodnega slovstvenega blaga pečajo, opozorjamo na narodne običaje, rodbinske in javne (pravne), če se jih je šče kje kaj ohranilo. Isto tako na tehnične izraze za razna opravila. —

V tretji razdelek bomo vrstjevali spise raznega, a bolj kratkega sodržanja: anekdote, književne vesti, naznanila besed itd. Prav ljubo bi nam bilo, priobčevati dopisov o raznih društvenih, učenih in umetnostnih zadevah; tudi dopisi iz tujih dežel bili bi nam dragi.

Na koncu lista bomo tudi inserate prinašali, odnašajoče se na književnost in umetnost: prodaje ali nakupe knjig, časopisov, slik itd.

Da pa vso to nalogo izvršiti moremo, potrebujemo obilo takó gmotne kakor duševne podpore. Naj Slovenci smatrajo „Zoro“ kot svoje glasilo za gore omenjene svrhe, in naj jo kot tako tudi podpirajo. V „združenju močij“ biva jakost kakor drugod tako tudi tukaj. Vsakoršni spisi, dolgi kakor kratki, samó da tirjatvam zdrave kritike zadostujejo, bodo nam enako dobro dohajali.

Zato vabimo vse naše literarne moči bez vseh razločkov in vseh predsodkov na obilo udeleževanje našega duševnega dela. Kakor se mi z zaupanjem obračamo do naših književnikov, isto zaupanje naj stavijo i oni v nas.

Kar bode „Zora“ dobrega za našo narodnost in naš duševni napredek storila, to se ne bode njej, nego vsemu našemu narodu v čast in prid štelo.

Torej Bog i sreča junačka v novem letu!

V Mariboru 1. januarja 1875.

Uredništvo „Zore“.

Listnica. G. Osipu: Prejeli s zahvalo; prosimo kónca. — G. Par—t: Lepa hvala; prejeli. — G. Jar—v Š.: Lepa hvala za prejeto. — G. X N.: Prične se v 2. šte. — G. Prostos—v Z.: Hvala za konec. — Gg. realce v Ljub.: Prosimo za množno udeležitev, kakor vlni; isto takó se priporočamo vsem gg. dijakom srednjih šol, naj nam zvesti ostanejo, kakor so bili do zdaj vrli. — Vse pošiljatve za „Zoro“ adresujejo se: Janko Pajk, lastnik „Zore“ v Mariboru (Marburg). — Nedospeli listi naj se vsaj v 14. dneh reklamujejo; pozneje ne velja več.

1. šte. „Zore“ poslala se je tudi nekojim gg., bivšim nekdanj naročnikom, na ogled. Kdor lista ne bi hotel, naj ga brž izvoli nazaj poslati.

Lastništvo „Zore“ prav uljudno in nujno prosi za zaostalo kakor za novo naročnino.